

Az agy kutatás hete Szegeden

Az agy kutatás hete alkalmából rendeztek tegnap tudományos délutánt a Szegedi Akadémiai Bizottság székházában. Kutatók és klinikusok középiskolásoknak beszéltek az idegtudományok különböző területeiről: a neurológiáról, az élettani kutatásokról, pszichiátriáról és a drogfüggőség vizsgálatáról.

Az Egyesült Államokban 1992-ben alapított Dana Szövetség mozgalmat indított, melynek célja az agy kutatás, az idegtudományok népszerűsítése a nagyközönség, különösen a fiatalok körében. E mozgalom keretében ezt a hetet az agy kutatás hetének kiáltották ki, és programokat rendeznek szerte a világon. A kezdeményezéshez Magyarország is csatlakozott, így az egyetemi városokban ezen a héten a tudományterülethez kapcsolódó előadásokat tartanak. A szegedi tudományos délutánt tegnap rendezték meg a SZAB-székházban.

A nagyszámú, szomszédos megyékből is érkezett érdeklődő Párducz Árpád, a rendezvény szervezője, az SZBK Biofizikai Intézetének igazgató-helyettese köszöntötte. Az első előadó, Vécsei László, a SZOTE Neurológiai Klinikájának igazgatója elmondta, a neurológia olyan kóros, agyi elváltozásokkal, működési rendellenységekkel foglalkozik, amelyek egyebek között a keringési zavarokért, a Parkinson-kórért, a Sclerosis Multiplexért, az epilepsziáért vagy a kü-

lönböző típusú fejfájásokért felelősek. Toldi József, a JATE Összehasonlító Élettani Tanszékének vezetője azokról a kísérletekről számolt be, amelyet az intézetben folytatnak az idegrendszer alkalmazkodóképességének vizsgálatára. Patkánykísérletekkel igazolták, hogy bár születésünk után az idegsejtek nem osztódnak, az idegrendszer „huzalozása”, képes alkalmazkodni a körülményekhez. Ez az oka annak, hogy a vak patkányok könnyebben tájékozódnak a labirintusban. Szűcs Mária, az SZBK Biokémiai Intézetének tudományos tanácsadója a kábítószer hatását patkánykísérletek bemutatásával tette érthetőbbé. Mint mondta, a drogfüggővé tett állatok akár négyeszer is képesek lenyomni a pedált egyetlen adag kokainért, az önkéntes kábítószerfogyasztást pedig egészen addig folytatják a lehető legnagyobb mértékben, amíg el nem pusztulnak. Janka Zoltán, a SZOTE Pszichiátriai Klinikájának igazgatója olyan pszichés zavarokról tartott előadást, amelyekért a középkorban még megégettek a betegek. Ma már viszont tudjuk: neurobiológiai jelenségek a felelősek a tudathasadásért, a memóriazavarért, a mániákus-depressziós kedélyhullámsért, a szorongásért, a különböző kényszerbetegségekért. Ha pedig a test és a lélek működési zavaraiért az idegrendszerben kell keresni a magyarázatot, az agy kutatás vezethet el a gyógyító megoldáshoz is.

K. G.

Beszélgetés Meggyesi Tamás építésszel

A szegedi Belváros modell is lehetne

Mottó: „...ahol központ nincs, ott, ami városnak látszik, csupán tábor.” (Hamvas Béla)

Hogy a szegedi Belvárosban a jellegzetesen nyugati, polgári, urbanus karakter vegyülni tud az alföldi, velejében mégiscsak horizontálisan szétterülő, nagy terekkel operáló építésszel, amelyben nagyon finom cseppekben föllelhető a mediterrán íz is, olyan egységes egészet alkot, amelynek Magyarországon nincs analógiája – nyilatkozta lapunknak Meggyesi Tamás építész, a Budapesti Műszaki Egyetem Urbanisztikai Intézetének vezetője, aki szakmai tanácsadóként vesz részt a szegedi városközpont rehabilitációjával kapcsolatos tervezési munkákban.

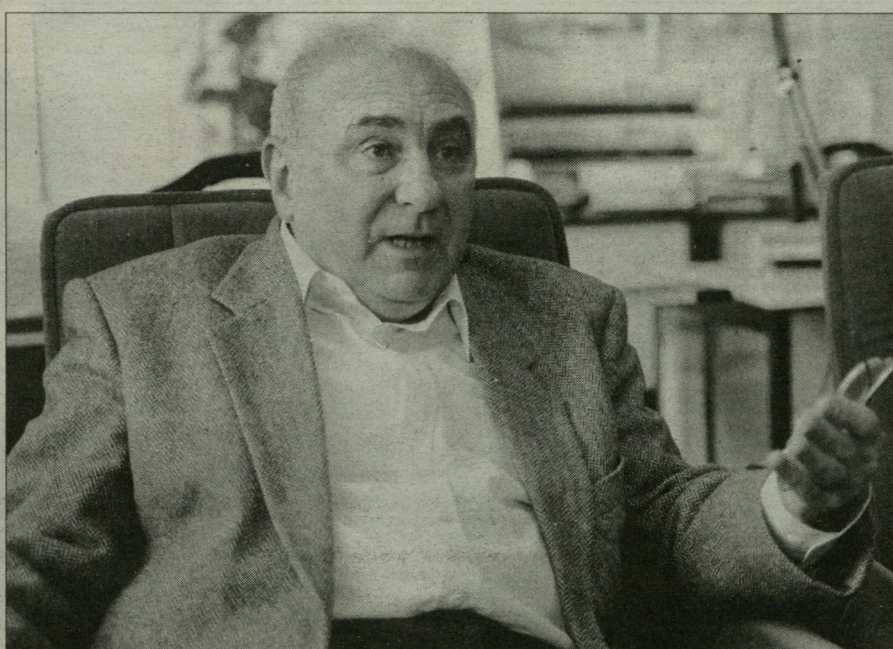
– Novák István városi főépítész megbízott azzal, hogy szakmai tanácsadóként kísérem végig a Belváros rehabilitációját előkészítő tervezési munkát – kezdte a beszélgetést Meggyesi Tamás. – Örömmel vettem a felkérést, mert egyrészt én is rengeteget tanulok ebből a munkából, másrészt talán ők is profitálnak valamit abból, hogy én kívülről nézem a dolgokat.

● És a kívülről építész milyen dolgokat vesz észre Szegeden?

– Hamvas Béla híres esszéjét, az Öt génuszt nagyon jól tudtam használni konkrét munkáim során. Hamvas szerint a Kárpát-medencében minden földrajzi térség és település észak, kelet, dél, nyugat és Erdély génuszából van összerakva, de különböző arányokban. A Kárpát-medence sajátossága, hogy itt ennyire sokfajta génusz keveredik, s hogy az égtájak súlyos hangulati, kulturális és lelki tartalommal terhesek. A mediterrán például átbukdácsolva a szerb hegyeken egészen Szentendréig kúszott fel.

● Szeged belvárosában milyen arányban van jelen az öt génusz?

– Erdélyből nagyon keveset látok Szegeden, pedig Magyarországon nagyon sok he-

Meggyesi Tamás: Isten őrizzen meg minket attól, hogy a balkáni típusú butikkereskedelem a csingilingijeivel ráakaszkodjon a városközpontra. (Fotó: Miskolczi Róbert)

lyen lehet felfedezni Erdély szellemét. A szegedi Belvárosban nem. A másik négy génuszból viszont jócskán van. A szegedi Belvárosnak éppen az a sajátossága, hogy olyan, látszólag ellentétes, egymást majdnem kizáró minőségek alkotnak itt szerves egészet, ami párját ritkítja. Ez például, hogy a jellegzetesen nyugati, polgári, urbanus karakter vegyülni tud az alföldi, velejében mégiscsak horizontálisan szétterülő, nagy terekkel operáló építésszel, amelyben nagyon finom cseppekben föllelhető a mediterrán íz is, olyan egységes egészet alkot, amelynek Magyarországon nincs analógiája. Ez unikum. Ugyanakkor ez az egész nagyon arisztokratikus is, amellett, hogy a mediterrán karaktere megővja attól, hogy hideg legyen. A klasszicizáló skandináv városközpontok hidegek. Szeged úgy tartotta meg klasszicizáló, elegáns, arisztokratikus jellegét, hogy nem hideg. Ebből egy dolog következik. Isten őrizzen meg minket attól, hogy az a tendencia, ami sajnos pillanatnyilag még erősödik – a balkáni típusú, másfél négyzetméterben gondolkodó és üzletelő butikkereskedelem –, a csingilingijeivel ráakaszkodjon erre az elegáns, nem hideg, de azért mégis tartással

Névjegy

Meggyesi Tamás építésszernök 1936-ban született a csehszlovákiai Persén (ma: Szlovákia). A Budapesti Műszaki Egyetem (BME) Építésszernöki Karán 1960-ban szerzett diplomát. 1960-62-ig a Buváti tervezője, 1962-től a BME Urbanisztikai Intézetében tanít. Jelenleg az intézet igazgatója. 1965-88-ig a Kertészeti Egyetemen, 1990 óta a pécsi Pollack Mihály Műszaki Főiskola Urbanisztikai Tanszékén tanít másodállásban. Az MTA Településtudományi és Környezetvédelmi Bizottságának, valamint Regionális Tudományos Bizottságának a tagja. 1992-ben az alföldi hagyományos településszerkezetekkel kapcsolatos kutatásaiért kapott Ybl-díjat. A műszaki tudományok kandidátusa, egyetemi tanár. Az 1985-ben megjelent A városépítés útjai és tévútjai című könyve a hazai urbanisztika alapműve, manapság már könyvtáraságnak számít. Meggyesi Tamást tabukat, tekintélyeket nem tisztelő gondolkodónak, az utolsó polihisztorok egyikeként tartják. Hobbija a lélektan és a zene.

rendelkező városközpont. Ez borzasztó lenne. A most épülő portálok többsége botrányos. De ha a portálok gyönyörűek lennének, s mondjuk több pénzintézetnek bele, és mondjuk díjaznának azokat, akkor is baj lenne. Ez a város ugyanis nem viselné el azt, hogy nonstop kereskedelmi csilingeléssel legyen tele.

● Mi legyen akkor a belvárosi kereskedelemmel?

– Természetesen igényből fakadóan azért a kereskedelem-

nek van helye a városközpontban.

● De hol van a helye?

– Szerintem potenciálisan mindezt talán úgy lehetne megoldani – s ez egy feladat, ami nem biztos, hogy sikerül –, hogy rá kellene tenni a belvárosra egy másik, látnis hálót. Ez a háló kizárólag gyalogos közlekedési háló lenne, amelynek a csomópontjai az udvarok lennének. Ha a tömbbelsőben kialakuló nagyon sokfajta udvarból ki lehetne

választani azokat, amelyek még megmenthetők, amelyek még nincsenek agyonépítve különféle kócerájokkal, akkor Szeged egy teljesen egyedülálló modellt alakíthatna ki azzal, hogy nem tömi tele az utcáit és a földszintjeit kereskedelemmel, hanem azt az udvarokban koncentrálja, ezzel is mintegy védve a klasszikus hangulatú, elegáns városmagot.

● Ezzel a témával már csak azért is érdemes foglalkozni, mert a nagy bevásárlóközpontok árnyékában, hatására Szegeden is hanyatlak, haldoklik a kis kereskedelem.

– Ez világértencia. Nálunk nemcsak Budapesten épülnek hatalmas bevásárlóközpontok, hanem vidéken is, aminek következtében, sajnos, a tradicionális városközpontok kereskedelmi funkciója perifériára szorul. Sok helyen merül fel ez a probléma, és sok helyen drasztikusan lépnek fel ez ellen. Azt nem tudom, hogy most emiatt profétikus átkokat kell-e szórni a jelen korra, vagy meg kell barátkozni azzal, hogy ez a következő évszázad természetes fejlődése... Azt hiszem, is-is. De lehet, hogy ez a tendencia kicsit besegít nekünk. Tehát, hogy a csodálatos történelmi városmagot megóvjuk a csiricsírák kereskedelmi szennytől. Ugyanakkor az udvarokban valami olyan formáját kellene megvalósítani a kereskedelemnek, ami elsősorban kulturális kereskedelem. Lehetnének például olyan irodalmi kávéházak, ahol nagyon sok mindent lehetne fogyasztani és vásárolni. Azt hiszem, hogy a kommersz kereskedelem jelentős része vagy ki-megy a bevásárlóközpontokba, vagy eltűnik, mert ennek a balkáni típusú, másfél négyzetméterben gondolkodó és üzletelő, határon átlépő bórúrs butikkereskedelemnek nincs jövője. A nyugat-európai városok legszébb és legértékesebb utcáin nem ez a kereskedelmi kultúra dívik. Az ilyen fajta kereskedelem kivonul a piacra. Az ócskapiac, bolhapiac, zsibvásár minden városban színtel. Ez a kereskedelem oda való, de ne-hogy már ez öntse nyakon a városaink megmaradt kereskedelmi utcáit.

Szabó C. Szilárd

Az akadémiai bizottság hírei

● Munkatársunktól

Tudományos ülést rendeznek dr. Guba Ferenc emeritus professzor, a SZOTE biokémiai intézete volt igazgatójának nyolcvanadik születésnapja alkalmából 18-án délután három órákor. A rendezvényen Szent-Györgyi Albert emlékéremet és díszdiplomát ad át a professzornak dr.

Dobozy Attila rektor. Az alapellátásban dolgozó orvosok munkabizottságának értekezletén március 20-án délelőtt fél tíztől egyebek mellett a háziorvosok és a házi gyermekorvosok folyamatos továbbképzésének, a központi ügyeletnek szervezési lehetőségeinek kérdéseit szerepelnek a terítéken.

Tömeg, hónapos előjegyzési idő, több órás várakozás az egyik oldalon. Kevés orvos, nem elegendő rendelési idő, vizsgálatok százai és a hozzájuk tartozó borzasztó mennyiségű adminisztráció a másikon. Mindez a magyar egészségügy egészére igaz, s tetten érhető bármelyik orvosi rendelőben, vagy szakambulancián, de az átlagosnál valamivel élesebb a helyzet a csonttritkulást vizsgáló szakrendelésekben.

Az új klinika osztoporézis ambulanciáján, a mindenkori tumultus okát az ott egyetlenként dolgozó szakorvos, dr. Virág György, az ortopédiai klinika tanácsadója a többi között azzal magyarázza, hogy nagyon sok a csonttritkulással bajlódó páciens, s a beteglétszámhoz képest kevés a szakambulanciák, a szakorvosok száma.

Szegeden 14 osztoporézis szakorvos van, csak ők

● Magyarországon egymillió embert érint

A néma járvány: a csonttritkulás

rendelkeznek úgynevezett pecsétjoggal, ők jogosultak arra, hogy a csonttritkulásban szenvedő beteg számára gyógyszerrel írjanak fel. Az egészségbiztosító csak akkor ad 90 százalékos ártámogatást a gyógyszerekre, ha azokat a csonttritkulás szakorvosa írja fel. Ez is oka annak, hogy mindig sokan várnak a rendeléseken – az ortopédiai klinikán is –, hiszen a gyógyszerfelírás a betegek anyagi érdeke. Ugyanakkor – folytatja az indoklást Virág doktor – a receptért érkező páciens is megvizsgáljuk, majd kikérdezzük arról, a számára rendelt szerek hatásosak-e, vannak-e mellékhatásai, esetleg kell-e váltani. A régi betegekhez pedig csatlakoznak szép számban az újak, akiknek vizsgálata hosszabb időt vesz igénybe, mint régieké, s akkor még nem beszéltem az időigé-

nyes és tetemes adminisztrációról. Ha egy betegre csak 10 perccel fordítanak, ami nonszensz, akkor is csak 6 beteget tudnak egy óra alatt megvizsgálni. Éppen a tömeg és a hosszú várakozás elkerülése érdekében adnak előjegyzett időpontot, ami nem sokat javított a korábbi helyzeten, mert sok beteg egyeztetés nélkül jön, például azért, mert elfogyott a gyógyszer. S hogy a pácienseken segítsenek, a közeli jövőben nem egy, hanem heti két alkalommal lesz osztoporézis-szakrendelés, s ezentúl az új klinika szakrendelésén nem egy, hanem két orvos látja el a osztoporézis beteget.

Népbetegség

A csonttritkulás népbetegségnek számít az egész világon – folytatja most

már a szakmai résszel Virág doktor. – Magyarországon 800 ezer – 1 millióra tehető a számuk, a világon 200 millióra becsülik, Szegeden 18-20 ezren szenvednek csonttritkulásban. A nők körében gyakoribb, hiszen a csonttritkulás szorosan összefügg a klimax idején bekövetkező, csontvédő ösztrogénhormon megszüntetésével. A férfiakat sem kerül el, ám náluk, az elhúzódozó férfiklimaxnak köszönhetően csak későbbi életkorban, körülbelül 65 éves kor táján kezdődik.

A betegség lényegéről Virág György azt mondja, a csonttritkulás az emberi csonttömeg fogyását, illetve a csontrendszer szerkezetének megváltozását jelenti. Amikor a folyamat elkezdődik, akkor sok embernél semmilyen tünetet nincs, ezért is hívják néma járványnak. Később végtagfáj-

dalmakat okoz, majd törékenységghez vezet. Az időseknél emberek csontjai ezért törnek el már egy kis eséstől is. Főként a combnyak, a csigolyák és az alkar törik. Ez azért is veszélyes, mert a betegek egy része, a gyógyulási időszakban a sok fekvéstől könnyen tüdőgyulladást kaphat, s ez nem egyszer tragikus véget hoz. A csonttritkulás miatt bekövetkező combnyaktörést elszennvedettek egyébként, meglevő betegségei is súlyosbodnak. s ez rontja az életkilátásaikat.

Gyógyszerekkel javítható

Nem mindegy azonban ki, milyen csontállományról indul a csonttritkulás felé, mekkora csonttömegből veszt – figyelmeztet Virág György –, hiszen azok az

emberek, akik életmódjuk, genetikai adottságuk folytán nagyobb csonttömeggel rendelkeznek, s náluk nagy mennyiség ritkulása indul meg, nyilván kevésbé, vagy egyáltalán nem szenvednek meg a kóros csonttritkulás következményeit. Az embernél 24 éves kor körül fejeződik be a csonttömeg gyarapodása, s ha az illető addig sokat sportol, megfelelően táplálkozik, akkor nagy az esélye, hogy ideális csontrendszerrel, és tömeggel bírjon. Ám nem mindegy az sem, mikor kezdődik a megindult csonttritkulás gyógyszeres kezelése, hiszen ha korai stádiumban, vagy még azt megelőzően történik, akkor a kiváló hormonpótló és más gyógyszerekkel, gyógytornával, helyes ételmóddal és táplálkozással a folyamat lassítható, megállítható, s a későbbi súlyos

következmények elkerülhetők.

Tízmilliárd

A világon mindenütt a csonttritkulás kialakulásának, elhatalmasodásának megelőzésére törekszenek, hiszen a prevenció sokkal olcsóbb, mint a osztoporézis miatt bekövetkező törések kezelése. Magyarországon az ebből fakadó kiadások óriásiak, 1996-ban a csonttritkulás miatt bekövetkező combnyaktörések orvosi ellátására 6,2 milliárd forintot fizetett ki az egészségbiztosító. Az alkar-, és csigolyatörések gyógyítására fordított összeggel együtt összesen 10 milliárd forintba kerültek a törések. A megelőzés ennél csak olcsóbb lehet, még akkor is, ha egyre többen keresik fel a osztoporézis szakrendeléseket, hogy gyógyszerekkel védekezzenek az ember elkerülhetetlen végzete, a csonttömeg vesztése ellen.

Kalocsai Katalin